

Livsforhold udenfor Rettens Omraade, et aabent Blik for deres Udvikling og Fortøninger.

Vi Danske har særlig Grund til at mindes Liebermann med Taknemlighed, da saa mange af de af ham trykte Lovkilder stammer fra danske Lovgivere eller indeholder dansk eller nordisk Ret, hvad den med nordisk Retshistorie fuldt fortrolige Udgiver ogsaa erkender, ligesom han i »Ungedruckte anglo-normannische Geschichtsquellen« (1879) og andre Arbejder har offentliggjort Kilder og behandlet Spørgsmaal vedrørende Danmarks Historie.

Joh. Steenstrup.

Den Udgave af Lord John Russells Papirer, der i 1913 blev paabegyndt af Rollo Russell med to Bind *Early Correspondence 1805—40*, er ifjor bleven afsluttet af G. P. Gooch i to yderligere Bind: *The Later Correspondence of Lord John Russell 1840—1878* (Longmans, Green and Co., London). Vi faar herved Kendskab til Breve udvekslede mellem den kendte Statsmand og hans politiske Venner i den Periode, hvor han stod som Medlem af Melbournes Kabinet til 1841, som Oppositionens Leder mod Peel, som Premierminister 1846 til 1852, som et noget erratisk Medlem af Aberdeens og Palmerstons Kabinetter i Halvtreserne, som Udenrigsminister 1859—65 og atter som Premierminister 1865—66, med andre Ord de Aar, hvor hans Stjerne staar i Zenit og derpaa langsomt daler. Imidlertid er den foreliggende Samling i Virkeligheden kun et Supplement til, hvad der tidligere er fremkommet f. Eks. i Bind II. af »Selections from Speeches of Earl Russell« (Selections from his Despatches 1859—65) og i Spencer Walpoles kendte Biografi: *The Life of Lord John Russell* (1889), hvor, som Gooch siger, »many of the plums« allerede findes. Der er følgelig noget spredt over det hele, hvad Udgiveren har søgt at bøde paa gennem Gruppering af Brevene i Kapitler — under ret misvisende Overskrifter — men med tvivlsomt Held, idet den kronologiske Rækkefølge herved brydes. Forøvrigt har hans Virksomhed væsentlig indskrænket sig til Udarbejdelsen af en almindelig Indledning og tilsvarende ved de enkelte Kapitler, som for de dansk-tyske Forholds Vedkommende hverken er prægede af Forstaaelse eller Nøjagtighed, medens Noteapparatet er det nødtørftigste og bl. a. slet ikke vejleder med Hensyn til de meget mangelfulde Stedangivelser i selve Brevene. Alligevel er det en Samling, man læser med Udbytte. Vi møder her de fortrolige Udtalelser, som virkelig karakteriserer Personerne.

Der er først Lord Palmerston med den indgroede Uvilje mod Irlændere, Valgreformer og i Grunden ethvert Fremskridt, hvis luftige Friskfyrform ved Behandlingen af ydrepolitiske Spørgsmaal træder klart frem, naar han under Krim-Krigen stadig tegner Europas Kort om [II 160-161, 164] eller redegør for en bestemt Situation paa følgende Maade (26. Oktbr. 1862): »Da vi kom til Magten i 1830, var Frankrig for en bayersk Prins [som Konge i Grækenland] og Rusland imod, eller omvendt, jeg husker ikke, hvilket« [II 301]. Endvidere Dronning Victoria midt i det hele som en Høne i Blaar, der 19. Novbr. 1863 gennem sin Privatsekretær sender et Nødskrig til Lord John om Vejledning under de Diskussioner, hun maa gennemgaa med Kronprinsen af Preussen, og som »næsten er mere end hun kan taale«, fordi »hendes Meninger, nu da hun ikke længer har Prinsgemalen ved sin Side, ikke har den fjærneste Vægt«. Og endelig er der Samlingens Midtpunktfigur Lord John selv, hvis diplomatiske Alfaderforsorg vaager over den liberale Udvikling alle Steder i Europa, som stadig er til Rede med gode Raad til baade dem, der vil og ikke vil høre dem, og som 30. Oktbr. 1861 ønsker sig i Preuserkongens Sted for paa rette Maade at kunne gennemføre Tysklands Enhed [II 298].

Der er imidlertid i hele dette nævenyttige, men ret virkningsløse Indblandingsdiplomati, som John Russell egentlig var ganske enig med Palmerston om, et Moment af grænseløs Selvovervurdering, der kommer karakteristisk frem, naar Udenrigsministeren 15. Januar 1864 trøster Dronningen med, at hverken Østrig eller Preussen vil knuse Danmark, fordi de »frygter, at enhver Hjælp fra England til Forsvar for Tyskland derefter vil blive dem nægtet« [II 306]. Det var denne fuldkomne Mangel paa Forstaaelse af egen Uformuenhed, naar Stor-Britannien ikke arbejdede fast sammen med én eller flere Kontinentalmagter, der ligger bag den mærkværdige »liberale« Ydrepolitik i Halvtreserne og Begyndelsen af Treserne, som Cavour forstod at benytte paa de senere Stadier af Italiens Samling, men som ganske vildledte Danskerne angaaende Englands Holdning overfor Spørgsmaalet om Hertugdømmerne, hvor det kom til virkelig Konflikt med Stormagter.

Mere frugtbar var den indrepolitiske Udvikling; hvad vi her følger, er Overgangen fra Toldbeskyttelse til den fulde Frihandel, fra »Whiggery to Liberalism«, som Udgiveren udtrykker det. Men man ser ogsaa, hvordan disse Betegnelser gennem Brydningerne indenfor det gamle Tory-Parti faar deres særlige Betydning. Den 15. August 1847 skriver Russell saaledes til Skat-

kammerkansleren Sir Charles Wood: »...mit Formaål har stadig været at sikre et Flertal af Liberale uden at lægge unødigt Vægt paa, om Whiggen beholdt Magten« [I 181]. Til de Liberale regner han aabenbart ogsaa Peeliterne, og her har vi paa en Maade Programmet for den Fusion mellem de to frihandelsvenlige Grupper, som begyndte med Aberdeens Koalitionskabinet og endte i den gladstoneske Liberalisme. E. M.

Man har i de sidste Aar i stigende Grad forstaaet Stednavnestudiets Betydning i sproglig, historisk og topografisk Henseende. Stofindsamlingen, saa vel af moderne som af middelalderlige Former, er blevet organiseret; saaledes bl. a. i Frankrig ved de lokale Arkivarers Udarbejdelse af topografiske Lexika, i Tyskland ved talrige Lokalforenings Indsamlen af Marknavne, i Danmark ved Stednavneudvalgets Virksomhed. Og den videnskabelige Bearbejdelse er, maaske ganske særlig i Norden, kommet ind i et bedre Spor. Tidligere Tiders og en større Almenheds uundgaaelige Dilettantisme modarbejdes nu med Kraft og Held af en Række Forskere. Disse har allerede i nogle Aar i Norden haft et særligt Organ i Tidsskriftet *Namn och Bygd*, der under Dr. Jöran Sahlgrens energiske og nøgterne Ledelse har været det Sted, hvor gamle og nye Tanker mødtes, brødes og lutredes. Nylig har Dr. Jos. Schnetz i München stiftet *Zeitschrift für Ortsnamenforschung*, der skal bringe Studier og kritiske Referater fra en Række, ikke blot centraleuropæiske Lande.

I England havde den strenge Videnskab paa dette som paa andre sproglige og litterære Omraader længe svært ved at komme til Orde. W. W. Skeat og hans Elever kæmpede bravt mod Dilettantismen — hos sig selv og andre — ikke altid med Held. Nu er imidlertid Omslaget sket, idet der er stiftet et engelsk Stednavneselskab, *English Place-Name Society*, der har planlagt Indsamling og Bearbejdelse for hele England, og hvis første, aldeles fortræffelige Publikationer her skal omtales nøjere. At dette er naaet, skyldes i første Række en enkelt Mand: Professor Allen Mawer i Liverpool; paa hans Evne saa vel til Forskning som til Organisation hviler øjensynligt det hele Værk. Vi tør fra nordisk Side saa meget mere glæde os over Prof. Mawer's Initiativ og Held, som Inspirationen dertil sikkert i ikke ringe Grad er hentet fra Norden, særlig Sverige, hvor skolede Anglistere som Björkman, Ekwall og Zachrisson længe har drevet engelsk Stednavneforskning af forbilledlig Betydning.

Bind I af Selskabets Publikationer, *Introduction to the Survey*